

Pau Faner, home de paraula

Ruta literària per Ciutadella

PAU FANER I COLL (Ciutadella de Menorca, 1949) és pintor, narrador i professor de secundària jubilat. Amb una extensa obra en prosa, que comprèn gèneres diversos, ha aconseguit arribar a tots els públics i àdhuc als programes d'ensenyament secundari. La llarga producció literària li ha suposat un gran renom en les lletres catalanes, demostrat en els nombrosos i importants premis literaris que ha rebut. Entre d'altres, tres de gran prestigi: el Josep Pla, el Ramon Llull i el Sant Jordi en llengua catalana. La collita de premis, però, es completa en castellà, llengua amb la qual va aconseguir el premi Nadal. El seu estil destaca per una adaptació nostrada de la tècnica o l'esperit del realisme màgic, un context entre mític i costumista (de vegades amb tocs de ciència ficció), i una narració amb un ritme viu. Com a pintor, ha exposat a Barcelona, Madrid i Nova York.

Narrativa breu

- 1972 *Contes menorquins*
- 1976 *El camp de les tulipes*
- 1981 *Amb la mort al darrera*
- 1984 *Lady Valentine*
- 1986 *AEIOU*
- 1995 *La núvia del vent*
- 1997 *Roses de paper*
- 2003 *Caps de rata*
- 2005 *Per no oblidar-te*

Narrativa infantil i juvenil

- 1983 *El violí màgic*
- 1985 *Ses ganes de riure*
- 1991 *L'illa dels homes (La dama de la mitja ametlla I)*
- 1991 *El camí de roques negres (La dama de la mitja ametlla II)*
- 1997 *Les noces del cel i de la terra (La dama de la mitja ametlla III)*

Novel·la

- 1974 *L'arcàngel*
- 1976 *Un regne per a mi*
- 1979 *Potser només la fosca*
- 1983 *La vall d'Adam*
- 1986 *El cavaller i la fortuna*
- 1986 *Viatge de nit*
- 1986 *Flor de sal*
- 1988 *Moro de rei*
- 1993 *Mal camí i bon senyor*
- 1996 *Per una mica d'amor*
- 2004 *Aetara*
- 2009 *El cant de l'alosa*
- 2011 *Les bodes del diable*
- 2013 *El mal de la guerra*

Premis

- 1972 Ciutat de Palma de novel·la, per *L'arcàngel*
- 1975 Sant Jordi, per *Un regne per a mi*
- 1977 De la crítica, per *Un regne per a mi*
- 1983 Víctor Català, per *Lady Valentine*
- 1983 Josep Pla, per *Fins al cel*
- 1985 Joan Crexells, per *Fins al cel*
- 1986 Nadal, per *Flor de sal*
- 1988 Ramon Llull, per *Moro de rei*
- 1992 Sant Joan, per *Mal camí i bon senyor*
- 1994 Diputació de València, per *El Groc blau* (teatre)
- 1994 Premi Miquelet, per *Mont Senyor* (teatre)
- 2009 Premi de la Crítica, pel *Cant de l'alosa*

1ª ETAPA. SA FONDA FANER

Jo vivia aquí darrere, a sa Fonda Faner i a la casa del costat. Els matins anava a cercar un covó de pa al forn de can Jordi. Els migdies anava a dur cafès de l'Aurora. Els vespres anava en bicicleta a la casa del carrer de Santa Bàrbara, on hi havia un llum dalt un pal d'electricitat que gairebé plorava llàgrimes de soledat. Mon pare feia de cuiner a sa Fonda. Els migdies, en haver acabat de servir el dinar, venia al Casino a fer la manilla amb els vells. Quan no venia al Casino anava a l'hort de Santa Bàrbara a sembrar patates, cebes, alls i tomàtiques. Era un home alt i prim, de cabell vermellós, que havia patit molt. Va envellir prematurament i encara venia al Casino, a fer la manilla. Quan jo me n'anava a estudiar, venia a donar-li una besada per dir-li adéu, i veia una llàgrima que pugnava per guaitar-li a la pupil·la emocionada. Va morir una nit de setembre de 1971. No va arribar a saber mai que allò que deia jo, que volia ser escriptor, era alguna cosa més que una fantasia d'adolescent. Per Nadal del 71 vaig escriure *Na Maria*, un conte dels que avui s'han llegit aquí. Va ser el meu primer conte. El vaig dedicar a l'àvia de sa Fonda, que era una dona poderosa i plena de coratge. Record que el vaig enviar a un concurs i ni tan sols el van esmentar. El gener del 72 en Francesc de B. Moll em va escriure i em va dir que publicarien el meu llibre, *Contes menorquins*, on a darrera hora hi vaig incloure *Na Maria* per completar el nombre de pàgines que demanava el concurs. Quan es va saber la notícia, *Na Maria* va sortir de davall algun munt misteriós i el van publicar.

Gran part de la meua trajectòria ha estat així. He guanyat molts de premis als quals abans havia apuntat amb altres obres, tot i que també n'he guanyat a la primera, i el balanç és molt vistós. Si no tenia premi, la gent me deia: "Fa estona que no escrius" I jo solia contestar: "Sí, només he publicat quatre llibres enguany" Altres em deien: "Jo es català, em sap greu, però no l'entenc" I m'ho

deien en català. D'altres asseguraven que als meus llibres només passaven coses rares. Jo pensava vegades en el que va dir en Joan Miró, que Catalunya no era un país avantgardista (no sé si va dir res de les Illes Balears) Un dia vaig aprendre que la rivalitat entre els castellans i els catalans és ben real. Ho vaig aprendre tard i pel meu compte, com gairebé totes les coses que he après. [...].

Encara no me n'he anat mai de Ciutadella; quan me'n vagi, hi deixaré moltes pàgines escrites, molts de records, moltes fantasies. Com solen dir-ne; no em cerqueu en la vida ni en les festes i batibulls; cerqueu-me en les meves obres.

**[PARAULES DE PAU FANER, AMB MOTIU DE L'HOMENATGE QUE LI RETÉ EL CASINO 17 DE
GENER, 18-12-2010]**

2ª ETAPA. SA CONTRAMURADA

Era, al capdavall, un poble petit, malgrat que la nostra gent deia que era el poble més bo del món. Gent de cara i ulls que vivia a cases que semblava que tenien cara i ulls, on les finestres del pis fossin els ulls i el nas fos la porta de la cotxeria, generalment bastant grossa, de llenya gruixada, amb un arc dalt i rosegada per davall, a causa de l'arrossec damunt un trespol no sempre enrajolat, sovint de sauló ennegrit, de tant d'esser calcigat, al qual no sempre s'hi accedia des de l'acera, perquè no sempre hi havia acera. Totes les cases solien tenir també finestres a la planta baixa, sobretot aquella finestra coqueta, primorosament pintada de verd, que era la finestra de l'estudiet, on les dones cosien, brodaven, feien calça, planxaven o feien feina a domicili per a una fàbrica de sabates o de bijuteria, i sobretot petaven la xerrada, reien un poquet, vessaven qualche llagrimeta recordant aquell familiar mort, o aquell enimorat que se les estimava tant, que era tan plantós, que tenia el cabell tan vermell, tan onat i que va morir a la guerra o acabà casant-se amb una altra més lletja que el pecat i que el va matar a pessics mentre ella es donava la gran vida. Les dones cosien, o planxaven, i gastaven molta de saliva, que era de les poques coses que encara podien gastar. Les cases del meu poble tenien cara i ulls, i una pareteta per damunt la cornisa que era com un tupè de pedra, un tupè com els d'aquell temps, quan s'imposava portar el cap pelat titina, sense cap cabell, sobretot al clatell, o a tot estirar un caramull dalt el front que era com una paret seca de cabells fixats amb *Fijapelo*, tan rostida com els èlitres d'un escarabat. Cases fantàstiques del meu poble gran, el millor poble del món. Se'n deia Ciutadella, i no m'abellix donar-li un nom literari del tipus de Vetusta, l'Oviedo de Leopoldo Alas a *La Regenta*. Se'n deia Ciutadella i era tan vetusta com vulgheu. Tenia el seu polidíssim casc antic, ple de palaus de pedra de marès, nua, verdosa pel temps, d'entrada ombrívola, ornada

amb alfàbies enormes, d'on arrancaven escales senyorívoles, per la seva amplària i sumptuositat. El temps podia palpar-se dins aquestes entrades, es condensava en una fresqueta gairebé tan sòlida com el gel i que et feia estremir de cap a peus. Se'n deia Ciutadella i havia estat voltada per muralles i per un fossat profund fins feia poc, i ara les muralles havien estat suplantades per un cinturó de carrers amples amb pretensions nom d'avinguda: la Contramurada. Els al·lots jugaven a futbol enmig del carrer, a mèrvols o a la xaranga, pelant-se els genolls amb el sauló d'en terra si queien, i adesiara passava un cotxot negre, bestial, com una enorme tortuga blindada. Més enllà del poble, sota un cel blavíssim que sovint retxaven avions a reacció, s'estenia la costa abrupta i la mar, llisa, transparent a voltes, bramant sota la fiblada del vent de tramuntana altres vegades, sempre estranya, sempre salada, marcant el límit del món conegut.

[LA NÚVIA DEL VENT, 1995, PÀGS. 9-10]

3ª ETAPA. CALÓS

Per Nadal, a *cas padres* feien un betlem de figures quasi tan altes com nosaltres (conservades així en la memòria i transformades així per la imaginació fantasiosa) Endreçaven una habitació on normalment hi havia un piano i molts de trastos; hi posaven taules improvisades amb pissarres velles i tarimes; enviaven els nois a cercar terra, mates i escorça ampla; feien un poble amb costes i cabanes, amb un riu d'aigua vertadera i una cova on col·locaven el naixement. Pastors carregats de regals s'hi adreçaven sense moure's mai del mateix lloc i a les cases hi havia llum i festa, sota el cel d'estrelles d'argent, sota el cel blau gairebé ultramarí. Aquell poble érem nosaltres mateixos que durant la setmana santa cridàvem que matessin Jesucrist, que el crucifiquessin, vestits de jueus damunt l'escenari, enlluernats pels focus, a l'espectacle teatral de la passió.

Quan feren les obres per edificar les sales noves, van haver de profunditzar molt, perquè no hi trobaven roca ferma per als fonaments. Allò havia estat un fossat darrere el qual s'alçaven les murades del Ciutadella.

[CONTES MENORQUINS, PÀGS. 34-35, EDITORIAL MOLL, 2013, SOBRE L'EDICIÓ DE 1972]

4ª ETAPA. SANTA CLARA. CAN CARLES

Un altre dia mumare em va venir a despertar de matinada. Em va ajudar a posar-me els calçons grisos i em va donar un jersei negre que abans havia estat vermell i que s'havia encongit en ser tenyit, però de mitjons negres no n'havia vist mai encara.

—Què passa?

—Es conco en Joan és mort.

Allò era nou; no sabia que quan moria un conco haguessis de llevar-te de nits i posar-te roba de dol. Quan vaig sortir el cel era negre, ple d'estrelles; era la primera vegada que en veia de matinada, i vaig quedar fascinat; em van dur a ca l'àvia Coll, i jo pensava que el cel era de vellut blau marí, esquitxat amb lluentons. Quan vam passar pel carrer de Santa Clara, davant la casa d'en Carles, el rellotger, vam sentir uns roncs tan forts que vaig pensar que en Carles estava despert, arreglant el rellotge de la catedral a hores intempestives. Fins i tot vaig entrar a la casa, vaig pujar al dormitori i vaig trobar en Carles no pas fent feina, sinó dormint com un soc. Tenia la panxa grossa i surava a un pam del llit, mentre la seva dona es desesperava perquè no la deixava dormir.

—Fa segles que no puc dormir.

—Em deixi provar una cosa.

Vaig abocar una mica d'aigua dins l'orella d'en Carles i es va despertar de sobte, caient pesadament damunt el matalàs.

—Què passa?

[EL CANT DE L'ALOSA, PREMI DE LA CRÍTICA SERRA D'OR, PÀG. 27, EDITORIAL MOLL, 2013]

5ª ETAPA. CARRER QUI NO PASSA

Després la plaga del còlera fou mordaç i costà moltíssimes vides. Només hi hagué un carrer per on no va passar, precisament el carrer on vivia l'alquimista Pantaleu. Els veïns anaren a demanar al vell nigromant com podien alliberar-se de la plaga i ell digué que arreplegassin aliments i que paredassin l'arc d'entrada del carreró i també la sortida, perquè així no tindrien contacte amb la resta d'afectats, i que no menjassin res cru ni beguessin aigua sense bullir. I d'aquesta manera se n'alliberaren: condemnaren les entrades i no les destaparen fins que l'epidèmia no hagué acabat, i com que no hi hagué ni un sol cas de malaltia anomenaren aquell carreró "Carrer qui no passa", perquè no hi passà la plaga.

En Miquel Arguimbau es tancà a can Pantaleu, amb un carro de carn salada, de bacallà, pinxes, fruita confitada, farina, sucre, vi i altres queviures. El vell Pantaleu li va dir que no es preocupàs, que farien prou jocs nigromàntics, mentre duràs l'epidèmia, per passar l'estona. I en Miquel li va dir que havia avisat la musa Agnès, aquella grandíssima perfanta, perquè vingués a ballar de nits a l'empar de la fosca i els delectàs amb el seu art de meravella.

El vell Pantaleu organitzava vetllades d'ombres xineses i venia tothom a veure com les ballarines sinuoses, amb lleugeríssimes capes de seda, que semblaven reals, tot i ser fetes d'ombra, es contorçaven damunt l'emblanquinat de l'enfront, al ritme d'una música feixuga que en Miquel tocava amb unes xeremies. No sabien que totes aquelles dones eren una sola dona: la musa Agnès. Hi havia tot de muses Agnès fent salts, equilibris i giragonses agilitatíssimes, abraçant-se i besant-se, calentes, mentre les xeremies gemegaven cosa de no dir.

Altres vegades en Pantaleu tirava sofre al foc i totes les cares tornaven grogues i tots els veïns semblaven xinesos, i el carrer semblava una gran planura oriental sota la resplendor de la lluna. I en Miquelet feia sonar dues carabasses

seques, plenes de pipides, a manera de maraques i giravoltava amb molta traça. I l'alquimista es travessava les galtes amb una agulla de fer calça i no es feia ni una gota de sang.

Només quan la plaga s'acabà i sortiren del carrer tapiat s'adonaren que a Ciutadella imperava la desolació i la misèria. Pertot arreu s'hi respirava un terrible tuf de mort. Tot estava brut i podia a merda o a cremat. Les cases estaven calcinades, enrunades i els qui havien sobreviscut estaven magres com xorics, amb la pell verdenca i els ulls espantats i morts de por.

[FINS AL CEL, PREMI JOSEP PLA 1983 I PREMI JOAN CREXELLS 1984, PÀGS. 84-85. REVISADA EL 1997]

6ª ETAPA. SANT CRIST. EL SEMINARI

En Macià va fregar amb la màniga de llana del jersei la llàntia màgica on darrerament s'allotjaven el petit geni n'Adrià, que era l'esperit de l'oncle Adrià, i la musa Raquel, que era l'espectre de na Raquel, la dona per qui n'Adrià havia perdut el seny. Assegut a la taula-escriptori en Macià va poder veure com un núvol rosat emplenava la seva cambra i com el petit geni n'Adrià anava agafant forma. Duia posada la casaca vermella, rivetada d'or, i en això en Macià va conèixer que es proposava meravellar-lo amb una nova relació. “T'has de posar tot d'una a escriure”, digué el petit geni. I li va tornar parlar del carreró del Sant Crist, on hi havia el cafè dels senyors, actualment tancat, i als soterranis del qual solien amuntegar-se els obrers. L'oncle Adrià, el germà barber i l'avi Ignasi Janer es reunien cada nit per ajudar els pares a fer la neteja. Llavors eren altres temps. Llavors tot era possible. Els senyorassos duien abrics de vellut i jaqués amb armilles, damunt les quals destacaven les cadenes d'or lluent dels rellotges. Gairebé tots els senyors duien barba, o un bigoti molt ben pentinat. N'hi havia molts qui fumaven en pipa o ensumaven rapè, i presumien de protectors de les belles arts, de profunds coneixedors de Larra, d'addictes al darrer fulletó, el que encara electritzava centenars de lectors. N'hi havia que fins i tot tenien frustracions amoroses i es refugiaven en l'alcohol i en el pòquer, i sortien cada dia ebris del cafè, i sense un ral a la butxaca. Aquests fumaven cigars aromàtics i cridaven la rebesàvia Capó perquè els obrís la porta d'un paradís favorable on no cabien els menyspreus i es curaven tots els mals d'amor. Na Celestina Capó els menava a les habitacions de les nines, unes habitacions totes folrades de vermell i plenes de cortinatges i penjolls. Acompanyava una estona aquells oficials de l'amor, bevent menta amb ells en copes bisellades, i quan començava a sentir ofecs i se sabia molt envermellida, donava un copet damunt l'espatlla de la nina

de torn i s'amagava darrera un finestró dissimulat amb una reixeta. Des d'allà feia ganyotes a l'assistenta i li donava instruccions.

A l'amagatall també hi tenia un bòtil d'anís, de manera que la rebesàvia continuava bevent, mentre l'home menyspreat, el noble desenganyat de l'amor romàntic, anava desfent els botons del vestit de la senyoreta. Llavors l'home s'encenia en promeses d'amor i rebatiava la meuca amb el nom de l'estimada; la besava, ple de frenesia, l'abarbetava, i na Celestina Capó es fregava les mans perquè el negoci rutllava de primera. Fins que queia completament borratxa i somiava que era una reina nua en braços d'aquell amant tan ardit.

[...].

Però allò no era pas cap secret conjugal, perquè la dona en parlava lliurement a tots els coneguts, i ho relatava al mercat cada matí, aturant-se a la verduleria, a la carnisseria i a la peixateria, i amb això la fama del senyor en qüestió corria el perill que és evident, i escarnien la seva figura i els seus gestos, comentaven la seva infidelitat i els seus petits capricis i fins descrivien les parts més íntimes de la seva anatomia. Sembla que d'aquí va néixer el descrèdit d'un digne notari ciutadellenc i també la lletra d'una cançó bruta la tornada de la qual es va fer molt popular.

**[UN REGNE PER A MI, PREMI SANT JORDI 1975, EDICIONS LA MAGRANA, 1998, PÀGS. 173,
SOBRE LA 1ª EDICIÓ DE 1976]**

7ª ETAPA. L'ESGLÉSIA-CATEDRAL

Van batiar l'infant a l'església parroquial. El sacerdot li acaronà la calba amb els polzes gruixuts, després de la cerimònia, i li desitjà llarga vida per honrar el Senyor i emparar-se de l'infidel. A fora, al jardí del cementeri, les gallines estiraguissaven l'herba entre les creus tosques, engreixant-se en connivència amb la mort. Aquella nit romangueren a l'alberg del seu pare, el notari, i quan en Silas dormia com un beneit, Leonila baixà a la plaça, embolicada en una flassada, i caminà descalça entre les tombes, en aquella hora desolada en què només se sentia el xiulet sinistre d'alguna òliba o la campaneta del sant viàtic. S'agenollà davant la porta de l'església i pregà perquè el seu fill cresqués sa i condret, fos pietós i recte cavaller. En això s'alçà un ventet que li gelà els llavis, com sota l'atac infamant del bandoler mal parit que li havia semblat el mal a les entranyes. Va fugir esverada, creient la pell com besada pels morros pecaminosos de l'ombra, dins la qual semblava sentir la riallada despectiva del mal cristià.

[MORO DE REI, PREMI RAMON LLULL 1988, PÀG. 23. HI HA UNA 4ª EDICIÓ AMB L'IME I L'IEB, 2009]

8ª ETAPA. MEDINA MENURQA

Aquella nit a Granada els jardins es van omplir de torxes i de ballarines que les portaven, elevant-se en els seus salts amb tanta subtilitat que semblava que tinguessin ales en els peus. Van comparèixer poetes de veritat, amb veus ben timbrades, que recitaven versos sincers, plens de vivències personals i de visions de les terres islàmiques que s'estenien arreu sota la llum de la lluna. El món era un jardí, aquella nit, com si no existissin els camps pelats sota el sol, sinó només els vergers de la poesia; com si l'aigua que els monarques nassarites havien fet portar del riu Darro, l'aigua que llenegava a les fonts i s'envasava dins els safareigs estigués feta de música.

—Això em recorda la meva infància –va dir Abu Omar ben Said–; el meu pare va fer construir un jardí formós com aquest, en ple cor de la medina de Ciutadella, i a un costat hi va situar el seu palau.

—Jo conec aquest jardí –va dir Tània–, hi vaig ésser amb vós, quan teníeu retingut un capità cristià, Roger Llor, juntament amb un jove anomenat Gladis París i un tal Mofari; els vàreu convidar al castell de Sent Agaiz i allí vaig ballar una nit per a ells. ¿Potser no ho recordeu?

—Sí, ara me'n recordo.

Abu Omar va entristir en recordar-se de nosaltres, súbdits de la Corona que havia acabat per prendre-li el govern, i Tània va pensar que no havia d'haver dit res. Però llavors el dignatari va posar a les seves pupil·les un resplendor evocador que va semblar animar-lo.

—Lo que recordo millor –va dir— és que aquella nit vas ballar amb cos i ànima i tot i que senzill, crec que mai no he assistit a un espectacle igual.

—M'aclapareu, senyor; degué ser per la il·lusió de l'amor.

—Ah, sí, la il·lusió canvia totes les coses. El jardí del meu pare no podia ser tan fastuós com aquest; hi he viscut molts d'anys i sé que no ho era, però la memòria ho magnifica tot i res és tan superb com allò que hem viscut durant la infància. Said ibn Hakam presidia les reunions assegut al seu setial de coixins ostentosos, amb un somriure als llavis quan els poetes declamaven i els músics tocaven. Després de reprimir els seus enemics amb mà ferma i de castigar els malfactors amb la mort, el meu pare festejava amb la lluna dins el pati del palau. Les dones tenien els peus d'or, semblaven tenir-los-hi, els cabells de seda i n'hi havia una per a cadascun dels deixebles del meu pare, i per a ell, quantes n'hi devia haver?

Tània l'escoltava en silenci, respectant el seu dolor. Tal volta recolzava el cap damunt la seva falda, com si fos una nena.

—Ets una dona formosa i generosa. Mereixes el millor dels homes, no aquest espantall derrotat que ja no serveix ni per a l'amor.

—No ho digueu, això.

En el palau hi havia ambaixadors molt plantosos, amb turbants de seda i vestidures brodades, plenipotenciaris joves d'ulls somiadors i pell olivàcia com la cara de la lluna. Tània tenia el cor trencat i aquells diplomàtics es ficaven a gerrers només per la idea de compondre'l. Es va lliurar a alguns d'ells, m'ho va dir ella mateixa més envant, però no em va dir a quants; em va dir, no obstant, que cap moro galant aconseguí arribar-li al cor. Era quan l'almoixerif, entusiasmat, li deia:

—Balla, Tània, balla per a mi.

Les esclaves ja s'havien retirat i amb elles els eunucs. Els servidors se n'anaven prudentment, les llums minvaven i Tània ballava no per al rei moro, però sí per al moro més atractiu, el moro d'una nit, el qui se la emportaria al llit.

Si no tenia l'amor d'un home, tindria el de molts d'homes. M'ho va contar ella mateixa més endavant i jo vaig baixar la vista en terra amb molt de sentiment.

—T'estimo —em va dir després—, no siguis ximple, t'estimo a tu.

Però jo mai li vaig dir: “T'estimo”.

[LES BODES DEL DIABLE, EDITORIAL PROA 2011]

9ª ETAPA. SANT FRANCESC

En Diodor havia estat traslladat al convent de Sant Francesc. Estava a punt de morir. Van avisar na Mossa. Li van donar l'extremunció. Donya Catalina era a la seva vora, agafant-li la mà, quan va arribar na Mossa. Va venir amb el doctor Perceval, fill d'un cavaller maonès, que s'havia graduat a Montpeller. No es va moure del seu costat fins que no va ser fora de perill. Per cert que, quan va sortir-se'n, es va produir un fet còmic. Un bou que era menat a l'escorxador va rompre el cabestre i va fugir pitant. Va veure la porta oberta i va entrar dins el convent. Els monjos cantaven al cor. L'animal avançà pel claustre ombrívol, es va menjar un parell de roses i es va ficar dins la capella. Els monjos feien:

Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit...

I el bou va fer:

—Muuoo...

Mostrant les banyes des del pòrtic.

Després el van haver d'encorralar. Va tornar fugir cap al carrer. Es va amagar dins una casa, va envestir la seva pròpia imatge reflectida dins el mirall i el va fer mil miques. Per fortuna va tornar sortir i el van agafar. Però llavors es va ajeure en terra i no hi havia manera de fer-lo moure. I en Diodor, que havia guaitat a la finestra per veure l'espectacle, va recordar un remei contra la caparruteria dels bous que havia après en un dels seus viatges. Va omplir un pot d'aigua i ell mateix la hi va abocar dins l'orella, i l'animal va fer una revalgada, es va alçar i se'n va anar corrents.

—Déu del cel —va fer na Mossa—, torna as llit ara mateix!.

[FLOR DE SAL, PREMI EUGENI NADAL 1985, I PREMI ANTICO FATTORE CHIANTI RUFFINO.

D'UNA VERSIÓ EN CATALÀ INÈDITA]

9ª ETAPA, BIS. LA CIUTADELLA VELLA

A Ciutadella el temps es moria de monotonia. Els capvespres eren sempre clars. El sol fulgurava damunt teulades de casulls, marquesines de palaus, cúpules d'esglésies i claustres de convents. Hi havia pocs soldats. Ben enravenats, amb les casaques vermelles i els corretjams blancs. Pocs oficials, d'aquells de capell tricorni agradós i espasa fàcil. Comissionats d'un imperi grandíós. Les botes de l'anglès retrunyien damunt les roques dels carrerons. I les sabates de qualche senyor, que saludava amb reticència. El pagès menava la somereta a cal senyor. Es descobria en passar davant l'església. Els peus no li feien renou, enfundats en pobres avarques. Els artesans obraven el ferro o la fusta, omplint les hores de remors. Els sabaters martellejaven les soles d'un escarpí adobat moltíssimes vegades. Els sastres cosien i tal volta cantaven. Els pescadors pregonaven el peix. Els verdures oferien verdures. I les comares venien als amants malanats arts secretes d'amor.

Ciutadella encara no havia despertat a la modernitat. Encara estava aferrada a l'edat mitjana, aclaparada entre capellans, senyors i soldats. I així havia de continuar per molta estona. Tocaven campanes a l'església major i a tres convents. I dringaven dins l'oïda dels menestrals, aclaparats per la misèria. Els senyors mullaven els llavis en xicres de xocolata fumejant. Els anglesos prenién el te. L'enèsim gotet de gin. Els religiosos alçaven els ulls al cel blau, que beneïa oració i estudi. L'esquena corbada a l'hort, les mans enfarinades dins la cuina, la parla assossegada dins el confessionari. La novícia sortia de permís amb una germana, l'heretge estranger darrere darrere. Hi havia monges que queien en pecat. Mans llargues estiraven vels púdics. Carns rosades, sentor de membre viril, un pessigolleig delejable. S'abocaven a la impietat del segle o tornaven a pastura.

Vogaven campanes. Pensaments prohibits feien el deler dels monjos. Bevien una copeta de vi dolç, menjaven un pastisset ensucrat amb sucre fina.

**[FLOR DE SAL, PREMI EUGENI NADAL 1985, I PREMI ANTICO FATTORE CHIANTI RUFFINO.
D'UNA VERSIÓ EN CATALÀ INÈDITA]**

10ª ETAPA. L'OBELISC DES BORN

Ciudadella es veia des de la nostra casa del camí de Santa Bàrbara, ventada pels vuit vents del món; la casa que havia fet mon pare, en Doro Faner, amb l'ajut de mumare, na Paca Coll; la casa on jo havia nascut, l'abril de 1949; la casa on vivíem amb la meva germana, na Clàudia; Ciudadella es veia part damunt la paret seca d'allà davant, darrere la barana de sa Muradeta. Es veia un seguit de cases blanques i finestres verdes; es veien els murs ocre de can Faustino, i els arbres de pisos dels patis senyorials, i l'esquena de pedra de la catedral, amb el seu campanar quadrat, i el Socors. Cap a la dreta es veia l'agulla de sa Piràmide, ben enmig del Born; i sobre tot es veia el cel blau, el cel més blau del món, amb uns quants ennivolats blancs de l'any 1956, l'any de la gran nevada que va fer net places i carrers coberts de sauló, que potser i tot va gratar alguna consciència com la llengua fina d'una glacera. Des de la nostra casa perduda dalt es Penyals sonaven crits d'ou i arri a les bísties que arrossegaven els carros, salutacions dels qui anaven dalt bicicleta, bramuls de les vaques que s'arriscaven a travessar la ciutat, grunyits dels porcs que eren menats fermats per una cama, plors estridents d'ases de bram i sobretot campanes. La campana de *ca-los* a la banda esquerra, contestada per les campanades poderoses de la catedral i per l'eco de les campanes de Sant Francesc. Jo era petit i imaginava que aquelles campanades sortien dels arbres de pisos, com si estiguessin ben plenes de picarols, i que convocaven a la fantasia. Vegades, però, les campanades eren làngüides i solitàries i tocaven a morts. Mumare alçava el cap i deia: “Qui deu haver mort?” [...].

11ª ETAPA. LA CASA CONSISTORIAL

“Qui deu haver mort?”

Ningú. Jo sé que ningú ha mort en la Ciutadella del meu record, la que nodreix les pàgines dels meus llibres, la que avui em dóna una medalla que és el preu d'un tros de vida. Ciutadella. Baixaves per baixamar i veies el pont de ferro, els llaüts arrengrats com una randa. Pujaves per l'escala, et perdies pels carrerons i després enfilaves ses Voltes; de per sa Plaça arribaves al carrer d'Alaior on hi havia sa Fonda; tombaves pel carrer de Sant Eloi i senties picar na Lieta damunt el marbre, i de per allà sorties a sa Contramurada on encara hi havia ecos de l'assalt dels turcs i d'avellanes trepitjades per Sant Joan i seguicis solemnes de capellans amb roquets blancs damunt les sotanes negres i un taüt portat damunt les espatlles dels parents camí del cementeri. Llavors hi havia uns quants pins davant la placeta del cementeri, i un àngel de pedra dalt la portalada, i un caminet serpentejant que devia portar a la fi del món. Una vegada, ja ho sabeu, el senyor Vivern va quedar tancat cap al tard rere la reixa negra del cementeri i quan va passar un caminant solitari va cridar: “Ajut, que som el senyor Vivern!” “Me'n fot, si ets a l'infern!” El caminant entotsolat li va prendre corrents cap a la fi del món. Ciutadella.

Dedic la medalla a Ciutadella, a na Rosa, la meva dona, a qui estim, als meus dos fills, que m'estimen, als meus amics, que tenen la ironia necessària per sobreviure, a l'ahir solitari, al demà desconegut i al present fugaç, esmunyedís, palpable que també passarà i només hi quedarà la paraula. Que sigui en la nostra llengua.

[PARLAMENT DE PAU FANER AMB OCASIÓ DEL LLIURAMENT DE LA MEDALLA D'OR DE CIUTADELLA, 13-7-2012]